

30.12.2021

Yhteenveto työelämätoimikuntien tilannetiedosta

Tämä yhteenveto perustuu työelämätoimikuntien tilannetietoihin näyttöjen toteutuksesta ja osaamisen arvioinnista. Toimikunnat käyttivät tietopohjana valtakunnallista seuranta-, palaute- ja arviointitietoa vuodelta 2020. Valtakunnallista tietoa täydennettiin toimikuntien omilla havainnoilla.

1. Tutkintojen ja tutkinnon osien suorittaminen

Yksittäisten tutkinnon osien määrä suhteessa koko tutkintojen määrään näyttää lisääntyneen useilla koulutusaloilla. Työelämätoimikuntien havaintojen mukaan tutkinnon osien suorittamisella vastataan mm. työntekijöiden muuttuneisiin työkuviin sekä yritysten osaamistarpeisiin uuttavassa toimintaympäristössä.

Useat työelämätoimikunnat toivat esille huolensa perustutkintoihin sisältyvistä yhteisistä tutkinnon osista. Etenkin monille aikuisille niiden suorittaminen tuottaa ongelmia. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ei aina onnistu, vaikka opiskelijalla olisi runsaastikin aiemmin suoritettuja yleissivistäviä opintoja ja työkokemusta. Em. syistä johtuen aikuisilla koko tutkinto saattaa jäädä suorittamatta tai sen suorittaminen venyy. Joillakin aloilla, kuten kuljetusalalla, on em. syystä perustutkintojen sijaan suoritettu ammattitutkintoja.

Tekstiin ja muodin työelämätoimikunnan havaintojen mukaan yhteisten tutkinnon osien integrointi työelämään ja ammatillisiin tutkinnon osiin edistävät opiskelijoiden suoriutumista YTO-opinnoista.

2. Covid19 – pandemian vaikutukset

Työelämätoimikunnat tekivät havaintoja Covid19 pandemian vaikutuksista näyttöjen järjestämiseen ja osaamisen arviointiin. Epidemiasta johtuen näyttöjä jouduttiin järjestämään poikkeussäädöksen perustella aiempaa useammin oppilaitoksissa, jottei opiskelijan valmistuminen viivästyisi kohtuuttomasti.

Suoritusten lukumäärissä havaittiin kahdensuuntaista kehitystä. Esimerkiksi ICT-alalla, ilmailualalla, merenkulussa ja musiikkialalla suorituskäärät ovat kasvaneet, kun lisääntynyt vapaa-aika ja lomautusaika on hyödynnetty täydentämällä osaamista. Logistiikka-alalla, majoitus- ja ravitsemisalalla sekä yrittäjyyden tutkinnoissa suorituskäärät ovat sen sijaan vähentyneet, kun pandemia on heikentänyt yritysten mahdollisuuksia työllistää henkilöstöä.

Yksittäisten opiskelijoiden valmistumissa on ollut viiveitä usealla alalla. Osasyynä on mainittu mm. pula oppimispaikoista työelämässä.

3. Osaamisen arviointi

Työelämätoimikuntien havaintojen mukaan sähköiset menetelmät ovat tuoneet osaamisen arviointiin nopeutta ja joustavuutta. Digitaalisuus näytöissä on kehittynyt erityisesti korona -epidemian myötä. Pandemian aikana opiskelijoiden osaamista on arvioitu myös videointia ja etäyhteyksiä hyödyntäen.

Arviointiosaamisen kehittäminen on edelleen ajankohtaista usealla alalla. Myös tunnistamisen ja tunnustamisen käytänteitä on edelleen syytä tarkentaa. Työelämän edustajille suunnatut etäkoulutukset ovat lisänneet osallistumista oppilaitosten tarjoamiin arviointikoulutuksiin.

Maaseutuelinkeinojen, media-alan sekä puutarha-alan työelämätoimikunnat toivat esille, että joissakin oppilaitoksissa osaamisen hankkimista ja osaamisen osoittamista ei ole erotettu selkeästi toisistaan.

3.1. Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmat

Useat työelämätoimikunnat kiinnittivät huomiota osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien kehittämistarpeisiin. Suunnitelmien puutteet liittyvät tutkintokohtaisuuteen. Suunnitelmat nähtiin yleisluonteisina, minkä vuoksi ne eivät toimi arjen työkaluina opetushenkilöstölle.

3.2. Näyttöympäristöt

Valtakunnallisen seurantatiedon mukaan näyttöjä järjestetään erityisesti perustutkintojen osalta vielä paljon oppilaitoksissa. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen näytöt järjestetään huomattavasti useammin työpaikoilla.

Valtaosa kone- ja tuotantotekniikan, kello- ja mikromekaniikan, kalatalouden sekä tekstiilin ja muodin perustutkinnon näytöistä järjestettiin oppilaitoksissa.

Tieto- ja tietoliikennetekniikan perustutkinnossa yksi merkittävä tekijä siihen, että näyttöjä ei voida järjestää työpaikoilla on se, että asiakasyrityksiin ei tietosuojasystä pääse toteuttamaan osaamisen arviointia. Oppilaitoksiin rakennetut laboratorioympäristöt vastaavat kuitenkin ICT-alan työelämätoimikunnan mukaan hyvin näyttöympäristöjen vaatimuksia.

Myös muiden alojen, kuten liikunta-alan, maaseutualan, media-alan, puutarha-alan, taideteollisuusalan ja venealan oppilaitoksissa on omia työpaikanomaisia näyttöympäristöjä, joissa näyttöjen järjestäminen on helpompaa.

Oppilaitosten näyttöympäristöissä järjestettyjä näyttöjä perusteltiin monilla syillä. Ne tarjoavat varsinkin opintojen alkuvaihteessa oleville sekä alaikäisille opiskelijoille mahdollisuuden osoittaa osaamista. Toisaalta nämä näyttöympäristöt voivat edustaa parempaa ja monipuolisempaa konekantaan kuin paikallisessa työelämässä ja taata tasapuolisemman näyttöympäristön kaikille opiskelijoille. Monissa oppilaitoksissa on myös osuuskuntia, joiden puitteissa osaaminen voidaan osoittaa asiakastöitä tekemällä oppilaitoksen näyttöympäristössä.

Ilmailun ja merenkulkualoilla merkittävimmät syyt toteuttaa näyttöjä oppilaitosympäristössä liittyvät turvallisuuteen, kustannusriskeihin sekä muihin käytännön syihin.

Pula sopivista työelämän näyttöpaikoista ja pitkät matkat mainittiin syiksi oppilaitoksissa järjestettävälle näytölle. Esimerkiksi hius- ja kauneusalan ja terveysalan pienyrittäjillä ja yksinyrittäjillä ei ole resursseja näyttöjen järjestämiseen työpaikalla. Työpaikkojen erikoistuminen saattaa myös kaventaa näyttöjen toteuttamista työpaikoille. Erään työnantajat eivät ota alle 18-vuotiaita työpaikalle mm. talotekniikassa ja prosessiteollisuudessa. Sopivien työpaikkojen puute saattaa selittyä myös yritysten heikolla taloudellisella tilanteella tai toimintaympäristön nopeilla muutoksilla, kuten metsänkorjuukelien heikkeneminen keväällä 2020.

Muiksi syiksi mainittiin mm. liikenneturvallisuus, sähkötyöturvallisuus sekä opiskelijan puutteellinen kielitaito tai yksilöllisen tuen tarpeet. Esimerkiksi sähköautomaatioalan perustutkinnon ensimmäisen tutkinnon osan näyttö työelämässä on usein mahdotonta toteuttaa sähköturvallisuus huomioiden. Lisäksi joissakin tutkinnon perusteissa on tutkinnon osia, joiden sisältämää osaamista ei voi osoittaa työelämässä.

Näyttöympäristöjen kehittämisessä tärkeäksi on osoittautunut se, että työpaikat tuntevat koulutusalat ja yhteistyö oppilaitoksen kanssa on kiinteää ja pitkäaikaista.

3.3. Arvioijat

Työelämätoimikunnat kertovat, että kaksikantaisuus ei toteudu täysimääräisesti ammatillisen koulutuksen lain hengen mukaisesti. Erityisesti oppilaitoksissa toteutetuissa perustutkinnon näytöissä työelämän arvioija puuttuu useammin ja arvioinnin suorittaa kaksi opettajaa. Käytäntöä on perusteltu mm sillä, että työelämän arvioijien ei yksinkertaisesti löydy oppilaitoksissa toteutettaviin näytöihin. Toisaalta eräät työelämätoimikunnat raportoivat oppilaitoksista, joissa on otettu käyttöön etäyhteydet helpottamaan työelämän arvioijan osallistumisesta arviointipäätöksen tekoon.

4. Hyvät käytännöt

Opettajien työelämäjaksot on todettu hyviksi. Ne tukevat yhteistyötä työelämän kanssa ja lisäävät ymmärrystä työpaikalla vaadittavasta osaamisesta ja osaamisen hankkimisen suunnittelusta.

Hyviä käytänteitä osaamisen arvioinnin laadun takaamiseksi on mm. näyttösuunnitelman dialoginen laatimisprosessi opiskelijan ja opettajan välillä. Se mahdollistaa näyttöjen paremman henkilökohtaistamista.

5. Kehitettävää

Sosiaali- ja terveysalan perustutkintotoimikunta on havainnut, että yhteistyössä työelämän kanssa on paikoitellen puutteita. Työpaikkaohjaajat eivät aina ole selvillä opiskelijan tavoitteista ja sopimuksista ennen työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja näyttöä. Tämä on selkeästi kehittämisen kohde, johon koulutuksen järjestäjien tulee kiinnittää huomiota.

Talotekniikan työelämätoimikunta kertoo, että yrityksistä on tullut palautetta siitä, että työelämään oppimaan tulleilla opiskelijoilla on aikaisempaa heikommät käytännön valmiudet. Työpaikalla tapahtuva oppiminen ja oppilaitoksessa sitä ennen tapahtunut opetus eivät muodosta yhtenäistä jatkumoa.

6. Tutkinnon perusteiden kehittäminen

Työelämätoimikunnat esittivät osana tilannetietoa kehittämiskohteita myös tutkinnon perusteisiin. Opetushallituksen ko. tutkinnoista vastaava asiantuntija käy ko. työelämätoimikunnan kanssa kehittämiskohteet läpi ja arvioi mahdollisten toimenpiteiden toteuttamismahdollisuudet ja aikataulun.